

NOTION ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMASI, 2016

A. Giriş

Üçüncü sezon Notion Arkeolojik YüzeY Araştırması 19 Mayıs 2016 tarihinde başlayıp 14 Haziran 2016 tarihinde sona ermiştir. Araştırma başkanı Christopher Ratté'dir ve ekip üyelerinin ortalama sayısı 12 kişidir. Kültür Bakanlığı temsilcisi Murat Kalas olup kendisine mesleki ve diğer her konudaki yardımlarından dolayı minnettarlığımızı belirtmek isteriz.

B. Yapılan Çalışmalar

Notion deniz kıyısında, yaklaşık 35 hektarlık alana yayılmış bir antik kent olup etrafı 3 km uzunluğunda surlarla çevrilidir (Bakınız resim 1). Doğu-batı doğrultusunda ve sahile paralel, güneyde Ege denizine doğru uzanan iki burunla sınırlanmış bir yamaç üzerine oturmuştur. Görünür kalıntılar ve uydu görüntülerinden açıkça anlaşıldığı üzere, Notion ana yönler göre hizalandırılmış ızgara planlı bir şehirdir. Burunlar ile sit alanının kuzey ve güney yamaçları konut alanları ile kaplıdır. Merkezdeki sırta ise büyük ölçüde anakayaya oyulmuş ve teraslar üzerinde kurulu bir kamusal ve kutsal yapı kompleksleri zinciri hakimdir. Bunlar batıdan doğuya doğru Athena Tapınağı, Heroon, Agora ve Tiyatro ile Doğu Agora olarak adlandırılan alanlardır. Sit alanının en yüksek noktası tiyatronun doğusundaki, denizden 85 m yükseklikteki tepedir.

2016 sezonunda yapılan çalışmaların ana unsurları şunlardır:

- 1) Kentin kuzey ve batı kısımlardaki jeofizik araştırmaları
- 2) Sivil mimari ve konut mimarisinin dökümantasyonu
- 3) Sarnıçların dökümantasyonu
- 4) Yerel jeolojik özelliklerin dökümantasyonu
- 5) Seramik toplama ve çalışması
- 6) Devam etmekte olan koruma yönetim planı koşullarının çalışması

1) Jeofizik araştırmaları

2016 sezonunda iki tür jeofizik araştırması gerçekleştirilmiştir: manyotometre kullanımı ile) (2014 ve 2015 deki programın devamı olarak) ve elektrik direncine bağlı (özdirenç) yüzey araştırması (ilk olarak 2016 sezonunda gerçekleştirilmiştir). Geçen sezonlarda olduğu gibi Jeofizik araştırması kuzey yönünün 30 derece batısına yönelimli 30 metreye 30 metrelik kareler esas alınarak sürdürülmüştür. Izgara planı DGPS ("differential GPS") sistemi kullanılarak hazırlanmıştır. 30 X 30 metrekarelik karelerden, Bartington Grad 601-2 fluxgate gradiometer aleti ile toplam olarak 64 tam ve 40 kısmi, direnç metre ile de 8 tam ve 14 kısmi adetinin taranması tamamlanmıştır. Jeofizik araştırması Michigan Üniversitesi'nde arkeoloji doktora öğrencisi G. Tucker tarafından yürütülmüştür. Bu çalışmanın sonuçları Resim 2 de görülmektedir. Jeofizik araştırması şehrin kuzey tarafından aşağı doğru uzanan teraslar ile şehir surlarının hemen kuzeyinde yer alan ve yüzey araştırmasının sınırını teşkil eden modern sahil yolu ile surlar arasında uzanan düz alanda yoğunlaşmıştır. Bu alanın antik limanla bağlantısı olasıdır. Bu alanın güneyinde yer aldığı belirlenen büyük yapılar özellikle ilgi konusudur.

2) Sivil mimari ve konut mimarisinin dökümantasyonu

Mimari dökümantasyon çalışmaları Heroon ve Bouleuterion da odaklanmaya devam etmiştir. Her iki bina lazer tarayıcılarla taranmış, 1:25-ölçekli planları ve kesit plan çizimleri tamamlanmıştır (bkz. resim 3-4). İleriki sezonlarda yapılacak detaylı mimari dökümantasyona temel oluşturmak üzere Atena Tapınağı'nın da lazer taraması tamamlanmıştır. Çizimler Michigan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mezunu K. Toomasian tarafından yapılmıştır.

Bunlara ek olarak, 2015 sezonunda başlanmış olan diğer tüm görünür mimari özelliklerin sistematik olarak bir program dahilinde kayda geçirilmesi çalışmasına devam edilmiştir. Geçen sezonun raporunda belirtildiği gibi, 2015 yılında hafif ağırlıkta dronlar kullanılarak şehrin havadan detaylı bir yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. Dronlar tarafından çekilen fotoğraflar mimari kalıntıların haritalandırılmasında kullanılmak üzere tüm sit alanını kapsacak bir ortorektifiye fotomozayik oluşturulmasında kullanılmıştır. 2015-16 akademik yılı boyunca bu fotomozayik üzerinde görülebilen tüm mimari özellikler bir GIS (Coğrafi Bilgi Sistemi) e aktarılmıştır. 2016 sezonunda bu GIS in yüklendiği iPad'lerle araziye çıkılarak daha önceden belirlenmiş mimari özelliklerin daha detaylı kayıtları yapılabilmektedir (bkz. resim 4-5). Bu şekilde şuana kadar toplam 1.313 mimari özellik hem GIS hem de ayrı bir veri tabanına kaydedilmiştir. Bu kayıt programı şehrin cadde ve sokak sistemini, kamusal ve dini alanlarının organizasyonunu, şehrin teraslarının ve konut bloklarının düzenleniş biçimlerini netleştirmiştir. Kentsel haritalama programı üzerine arazi çalışması Michigan Üniversitesinde doktora öğrencisi olan M. Naglak tarafından koordine edilmiştir.

3) Sarnıçların dökümantasyonu

2015 sezonunda, 2014 sezonunda kaydedilmiş olan 12 sarnıç ve sarnıç olması muhtemel yapıdan ikisinin lazer taramaları yapılmıştı (bkz. resim 6). 2016 sezonunda altı sarnıcın daha lazer taramaları yapılmıştır. Ayrıca, daha önce farkedilmemiş 4 adet yeni sarnıç belirlenmiştir. Sarnıçlar A. Comito (Union College Üniversitesi'nde Klasik Arkeoloji dalında konuk yard. doç.) tarafından çalışılmaktadır. Genelde kesitleri şişe ya da karaf formunda (Helenistik dönem özelliği) olan sarnıçların tepede 1-2 metre olan çapları tabanda 3-4 metreye kadar genişleme gösterir. Derinlikleri ise 5-7 metreye kadar uzanır. Mevcut korunagelmiş durumları ile kapasiteleri 4.5 ila 50 metre küp arasında değişir - fakat hemen hepsi kısmen toprak ve yığıntı dolu olduğundan orjinal kapasiteleri çok daha fazla olmalıdır. Sarnıçların çoğu sit alanının merkezine doğru uzanan kuzey-güney yamacı üzerindedir. Dr. Comito bunların kuzey güney yamacındaki konutsal alanlarda daha çok sayıda bulunabileceğini fakat erozyon nedeniyle üzerlerinin örtülmüş olabileceklerini düşünmektedir.

4) Yerel jeolojik özelliklerin dökümantasyonu

Jeolog P. Knoop (Michigan Üniversitesi, Bilgi Sistemleri uzmanı) mermer, sist, konglomere, ve kalkerli kumtaşı içeren yerel anakayanın detaylı bir haritasını

hazırlamaktadır (bkz. resim 7). Knoop tarafından C. Steidl (Brown Üniversitesi'nde doktora öğrencisi) ile birlikte yürütülen bu çalışma, Notion'un bir şehir olarak gelişimi ile birlikte yüzey örtüsünde gerçekleşen değişim ve dönüşümler (özellikle Agora ve diğer kamusal binaların bulunduğu terasların düzleştirilmeleri gibi), ve kamu ve konut inşasında yerel taşların kullanımı konularının netleşmesine yardımcı olacaktır.

5) Seramik toplama ve çalışılması

2015 sezonunda başlanan yüzey buluntularının toplama ve çalışılmasına 2016 sezonunda da devam edilmiştir. 2016 da toplanan buluntular da 2015 dekilerin verdiği aynı tarih aralığını vermekte ve Roma dönemindeki sınırlı yerleşiminin dışında Notion'un büyük ölçüde Helenistik bir şehir olduğu izlenimini desteklemektedir. Şehrin içi ile kuzeydeki sur dışı alandan gelen buluntuların farklılığı ilgi çekici bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih aralığı aynı olmakla birlikte, sur dışında toplanan seramik neredeyse tamamıyla saklama ve nakliye amaçlı kaplardan ibaret olup, tabak çanak türü buluntu şehirde bulunandan çok daha az miktarda göze çarpmaktadır (bkz. resim 8-9). Seramik buluntuları A. Berlin (Boston Üniversitesi, Arkeoloji Profesörü) tarafından çalışılmıştır.

6) Sit Alanı yönetim planı

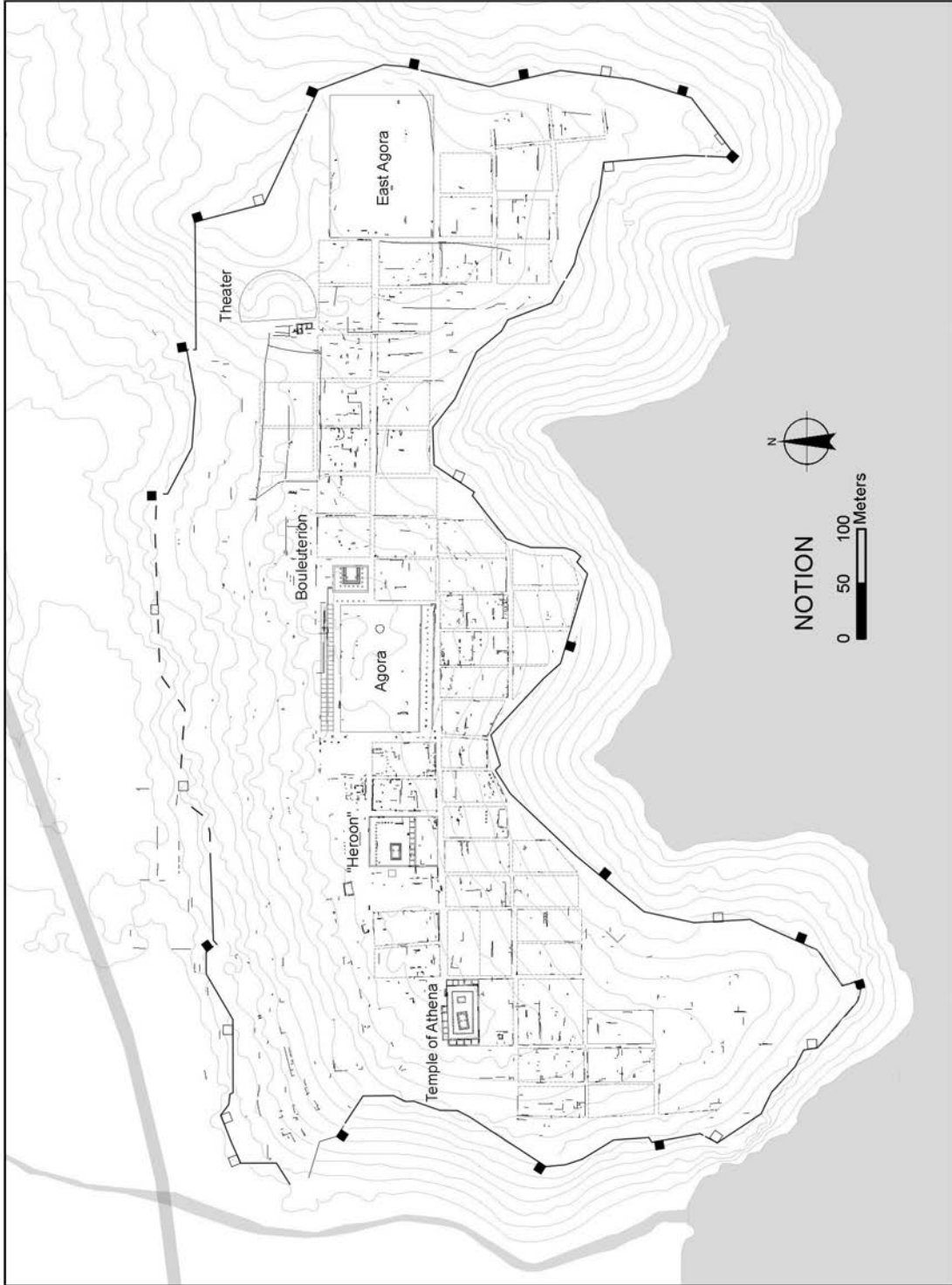
Mimar K. Velikov, Michigan Üniversitesi konservatörlerinden S. Davis ile işbirliği içinde, sit alanı yönetim planı üzerine başlangıç mahiyetindeki çalışmalarına devam etmiştir.

C. Korumaya Yönelik Gereksinimler

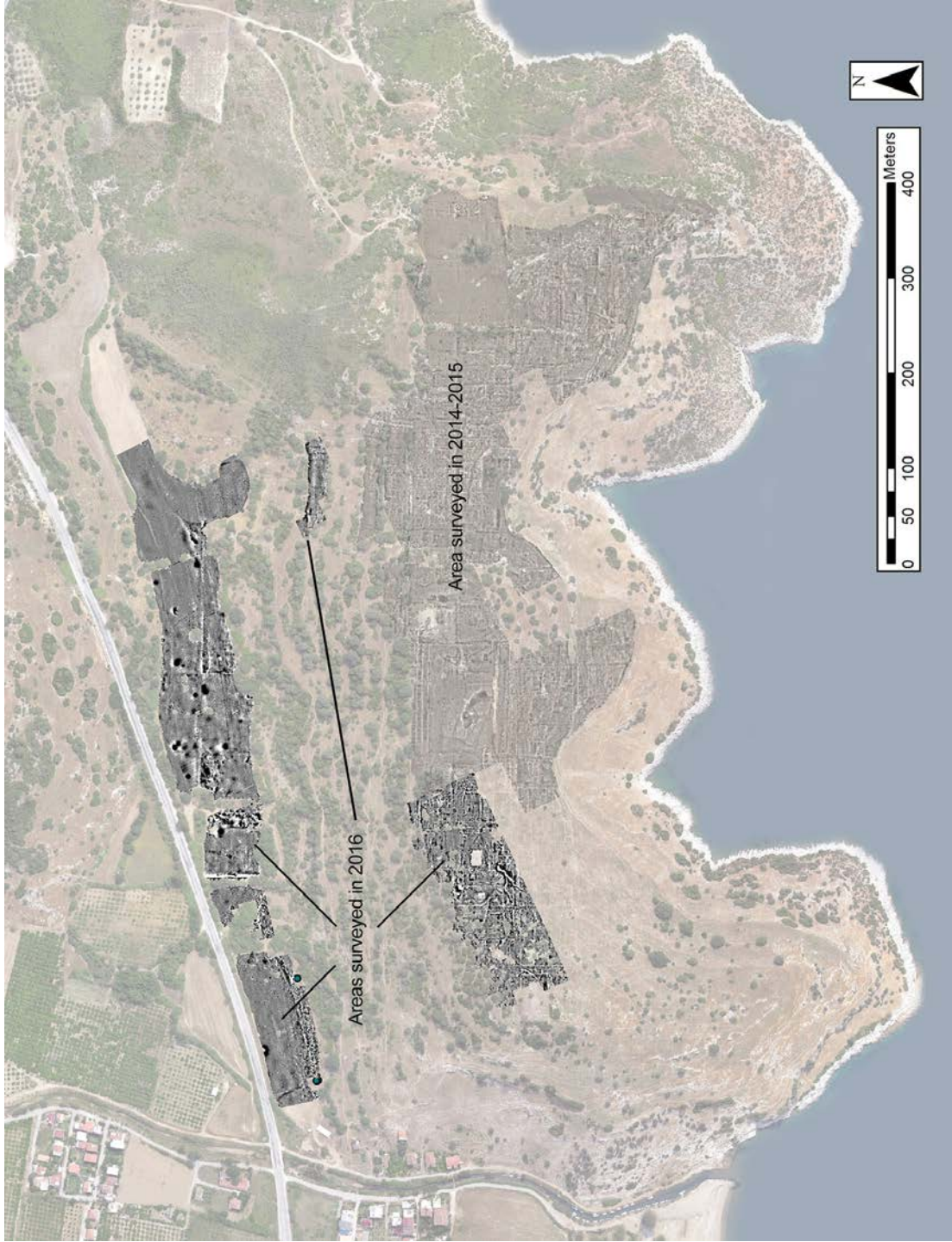
Yukarıda bahsedilen konulara ek olarak, araştırma ekibi antik şehrin çeşitli kısımlarında devam eden kaçak kazıların ve halihazırda tamamıyla ya da kısmen kazılmış bazı anıtların içinde, özellikle de Tiyatro binası olmak üzere, büyüyen potansiyel zararlı bitkilerin kaydını yapmıştır (bkz. resim 11). Açık kazı çukurlarının doldurulması ya da çitle çevrilmesi, tiyatrodaki çam ağaçlarının kesilmesi ve herbisit uygulanması gereklidir.

D. Sonuç

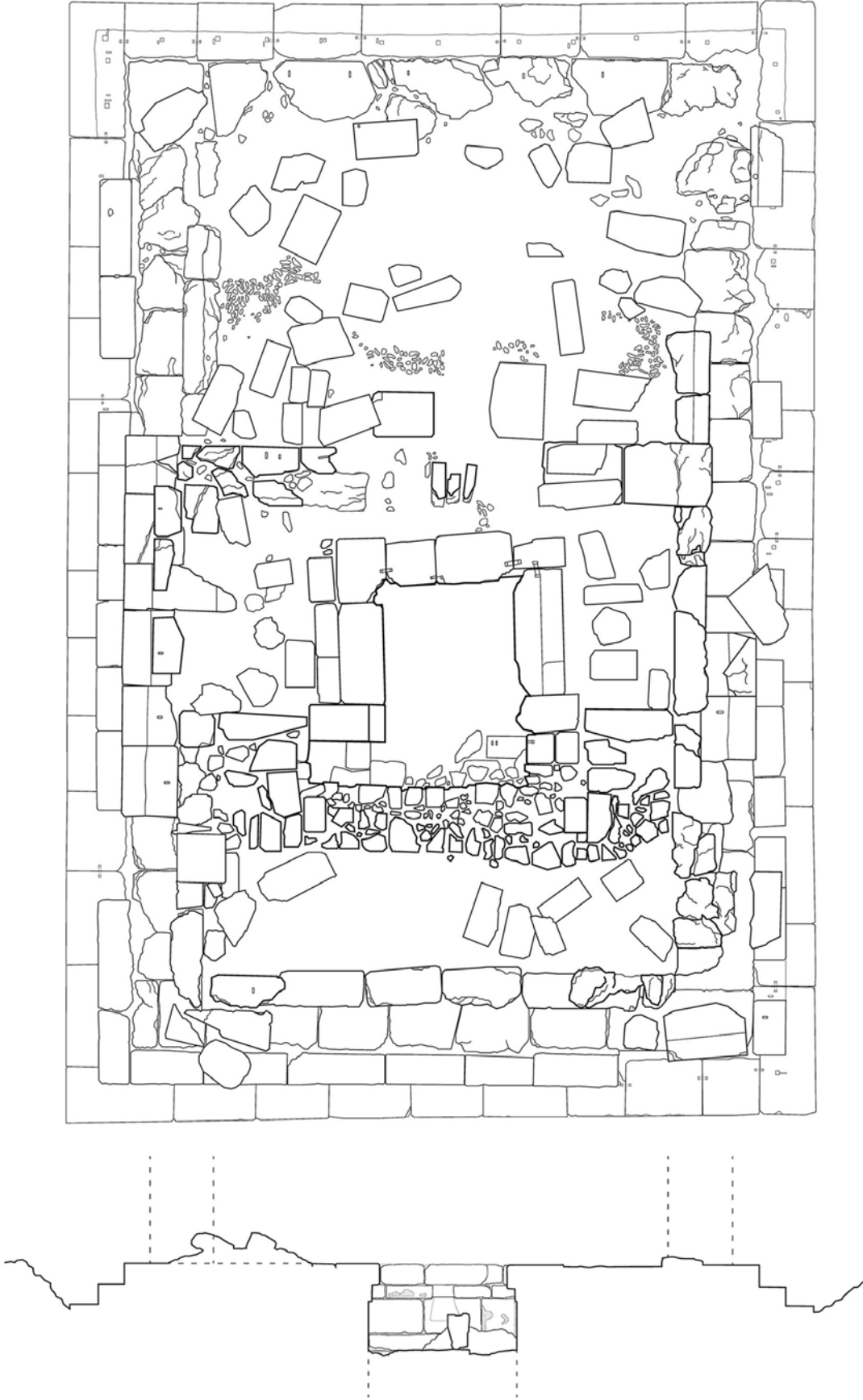
Notion'daki çalışmalarımıza devam etme fırsatını tarafımıza verilmiş büyük bir ayrıcalık olarak görüyoruz. Gelecek yıllarda, bu sezonki araştırmamızın ana vurgularını oluşturan jeofizik araştırma, mimari dokümantasyon ve koruma planlaması çalışmalarına devam etmeyi ümit ediyoruz. Çalışmalarımızı zaman zaman yağmaya maruz kalmış eski Notion mezarlıkları ile çevre bölgeyi kapsayacak şekilde genişletmeyi umuyoruz. Bize bu olağanüstü arkeolojik sit alanının kalıntılarını çalışmak ve belgelemek için verdiği izinden dolayı Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'na müteşekkirimiz.

Resim 1. Sit alanının planı

Resim 2. Jeofizik araştırmasının sonuçları

Resim 3. Heroon'un planı (2016) ve kesit planı

Resim 4. Araştırma ekibinin mimari özellikleri iPad'lerle kayıt ederken görünümü

Notion GIS Recording Sheet In Progress

Basic Information:

Feature Unique #: 2015.0232 Date: 6/13/2015 Shot in with TS Yes Not to be shot in Total Station Points

First Temp Pt: G352 Photo #: tp136e_g351org352

Last TS Point (if req):

Feature Data:

Feature Type: Landscape Tomb Architectural Fortification Modern Agricultural Water

Feature Date: Prehistoric Classical Late Roman Modern Bronze Age Hellenistic Byzantine Iron Age Augustan/Early Imperial Ottoman Archaic High Imperial Early Modern

Specific Feature Type:

Landscape: Tomb: Architectural: **Threshold** Fortification: Modern: Agricultural: Water:

Description: Conglomerate threshold running north-south and door turning to west. Set in wall on terrace below G351 (2015.231) in southern slope of East Agora. One square pivot hole. New garmin point in 2015. Picture most likely of 352, but also possibly 351.

Building and Construction Data:

Building Type: Room Type: Construction Details: Building Element: Building Material: **Conglomerate**

Threshold Data

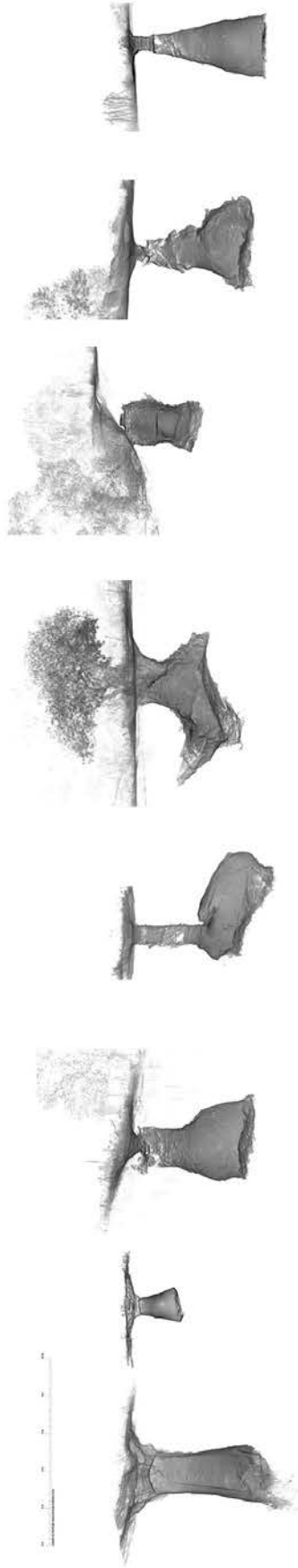
Orientation: N-S E-W

Direction of Interior: N S E W

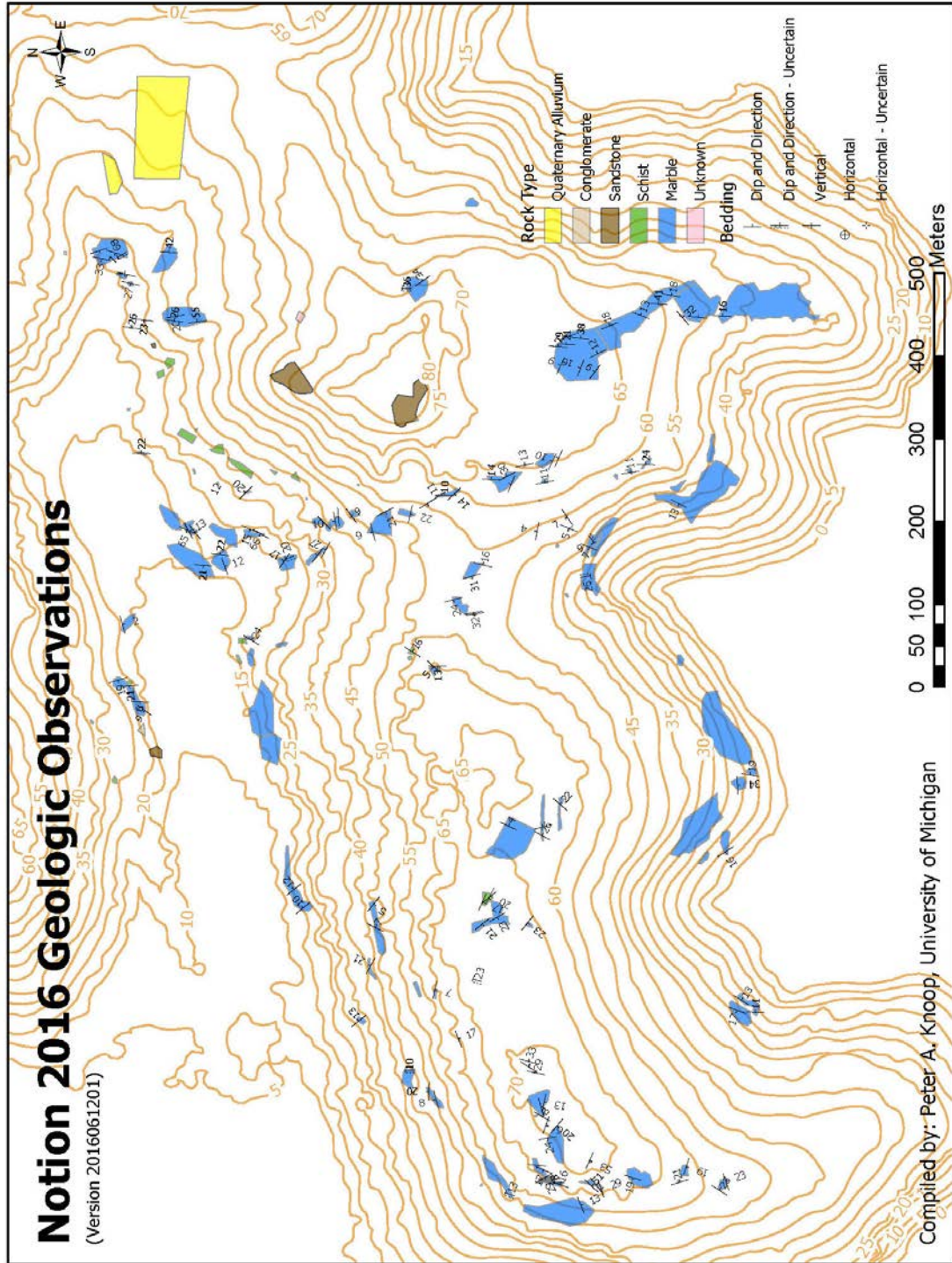
Door opens: In Out

In situ? Yes No

Resim 5. Mimari özelliklerin veri tabanı girişlerinden örnek görünüm

Resim 6. Sarnıçların lazer tarayıcı ile hazırlanmış kesit görüntüleri

Resim 7. Henüz başlangıç aşamasındaki Jeolojik sit haritası

Resim 8. Şehrin kuzey tarafında sur içi yüzey buluntularından seçmeler

Resim 9. Şehrin kuzey tarafında sur dışı yüzey buluntularından seçmeler